

KERMELÎ, Anistâs Mârî

(أنستاس ماري الكرملي)

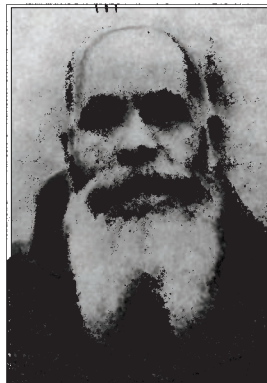
Anistâs Mârî
el-Kermelî (el-Kermilî)
(1866-1947)Iraklı hıristiyan dilci, edip, tarihçi
ve gazeteci yazar.

5 Ağustos 1866'da Bağdat'ta doğdu. Babası Mîhâil Lübnanlı, annesi Meryem Bağdatlı'dır. Esas adı Butrus b. Cebrâil Yûsuf Avvâd olup aslı Lübnan'daki Bekfiyye Bahru Sâf'ındandır. Ailesi Lübnan'daki Katolik Kermelit tarikatına mensup olduğu için Kermelî nisbesini almıştır. Kermelî ilk öğrenimini Bağdat'ta Kermelîler'in papaz okulunda, orta öğrenimini İttifâk Katolik Lisesi'nde gördü. Buradan 1882'de mezun olunca aynı okula özel yeteneği sebebiyle daha on altı yaşında iken Arapça öğretmeni olarak tayin edildi. 1886'da Beyrut'a giderek Yesûîler (Cizvit) Papaz Fakültesi'nde öğrenimine devam etti. Burada da bir süre Arap dili ve edebiyatı öğretim üyesi olarak çalıştı. Ardından Belçika'nın Chèvremont şehrindeki Kermelîler'in manastırında bulundu ve manastırda rahip oldu (1888). Bir süre Fransa'nın Montpellier şehrinde ilâhiyat ve felsefe tahsili yaptıktan sonra 1894'te papaz olarak Anistâs Mârî (Anastase Marie) adını aldı. Aynı yıl İspanya'ya gidip İspanyolca öğrendi ve Bağdat'a dönünce Kermelîler'in ruhban okulunun başına getirildi. Burada Arapça ve Fransızca dersleri verdi. Bu arada Mısır, Suriye ve Irak'ta çeşitli dergilerde takma adla birçok makale yazdı. Latince ve Yunanca'yı tahsil yıllarında öğrenen Kermelî bir taraftan da Ârâmî, İbrânî dilleriyle Türkçe, Farsça, Habeşçe ve Sâbiîce'yi inceledi. 1911 yılında *Luğatü'l-'Arab* adlı bir dergi çıkardı. I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı hükümeti tarafından Bağdat'tan Kayseri'ye sürgüne gönderilince derginin yayımına ara vermek zorunda kaldı. Bir yıl on ay sonra Bağdat'a dönmesine izin verildi. İlk sayısı Temmuz 1917'de çıkan ve İngiliz işgal hükümetince neşredilen *el-'Arab* gazetesinin yazı işleri müdürlüğüne getirildi. Aynı yıl *Dârü's-selâm* adlı haftalık bir dergi çıkarmaya başladı. Ertesi yıl Bağdat Maarif Meclisi üyeliğine tayin edildi. Tarihe ve edebiyata dair yazılarla önemli siyasî haberlerin yer aldığı *Dârü's-selâm*'ı 1922'ye kadar devam ettirdi. 1927'de *Luğatü'l-'Arab* dergisini yeniden çıkardı. Derginin bu dönemi 1931'e kadar sürdü. Kermelî Dımaşk Arap İlimler Akademisi, Kahire

I. Fuâd Arap Dil Akademisi ve Alman Şarkiyatçılar Akademisi üyeliklerinde bulundu. Yaklaşık 15.000 ciltlik kütüphanesini Bağdat'taki Kermelîler Ruhban Okulu'na bağışladı. 7 Ocak 1947'de Bağdat'ta öldü.

Dil, edebiyat, tarih alanında ve sosyal konularda kendini kabul ettirmiş, itibarlı bir âlim olan Kermelî Irak'a gelen Arap ilim adamları ve şarkiyatçıların ziyaret ettiği önemli kişilerden biriydi. Çalışmaları Fransa ve İngiltere hükümetlerince birer madalya ile ödüllendirilmiş, Irak'ta Melik I. Faysal ve Melik Gâzî ile dost olmuş, onların destek ve himayelerini görmüştür. Kermelî hayatını Arap dili ve edebiyatıyla diğer ilmi konulara vakfetmiş, fasih Arapça'dan uzaklaşarak halk lehçelerini kullananlara şiddetle karşı çıkmış, birçok yazar ve ilim adamıyla tartışma ve polemiklere girmiştir. Bu arada Iraklı Mahmûd Şükrî el-Âlûsî ile Mısırlı Ahmed Zeki Paşa ve Ahmed Teymur Paşa gibi ilim adamlarına yazdığı mektuplarla dostluklar kurmuştur.

Elliden fazla dergide değişik isim ve mahlaslarla (meselâ Satsanâ, Emkah, Keldê, Fihri el-Câbirî, İbnü'l-Hadrâ, Müstehil, Müntehil, Mübtedî ...) 1000'i aşkın makale ile birçok eser yazan ve çeşitli kitapları neşre hazırlayan Kermelî'nin başlıca çalışmaları şunlardır: A) Telif. *Les Racusiens, Cypriens, Maronites ou Monothélites* (Wien 1907); *Nuḥbe min küttâbi'l-şurûc fi dereci'l-kemâl ve'l-hurûc min dereki'd-dalâl* (Beyrut 1908); *Le culte rendu par les musulmans aux sandales de Mahomet* (Wien 1910); *el-Fevz bi'l-murâd fi târihi Bağdâd* (Bağdad 1911); *Kitâbü't-Te'abbüd li-Yesû' e't-ḥfl* (Bağdad 1911); *La découverte récente des deux livres sacrés des Yezîdis* (Wien 1911); *Hulâsatü târihi'l-'Irâk* (Basra 1919); *Tercemetü hayâti'l-'Eb Mâriye Yûsuf* (Bağdad 1929); *Ağlâtü'l-luğaviyyin el-aḳdemîn* (Bağdad 1932); *Ḥavâtü-*

Anistâs
Mârî
el-Kermelî

rü'l-uḥt Mârî Yesû' el-Maşlûb (Bağdad 1936); *Risâle fi'l-kitâbeti'l-'Arabiyye-ti'l-munaḳkaḥa* (Bağdad 1936); *el-Kelimü'l-aḥire* (Beyrut 1936); *Nüşû'ü'l-luğati'l-'Arabiyye* (Kahire 1938); *en-Nüḳdû'l-'Arabiyye ve 'ilmü'n-nümeyyât* (Kahire 1939); *Mürşidü'r-ruhbanî's-sâlişiyîn* (ts.); *Rihletü Bağdâdiyyin ile'l-Yemen* (ts.).

B) Neşirleri. Halîl b. Ahmed, *Kitâbü'l-'Ayn* (kısmen neşir, Bağdad 1914); Hemdânî, *Kitâbü'l-İkîl* (VIII. cilt, Bağdad 1931); Abdülkâdir el-Hatîbî, *Tezkiretü's-şu'arâ' ev şu'arâ'i Bağdâd* (Bağdad 1936); İbnü'l-Ekfânî, *Nuḥabü'z-zehâ'ir fi aḥvâli'l-cevâhir* (Kahire 1939); Hüseyin b. Ahmed el-Kureşî, *Bülûḡu'l-merâm fi şerhi miski'l-ḥitâm fi men tevellâ mülke'l-Yemen min melik ve imâm* (Kahire 1939); İbnü's-Sâi, *el-Câmî'u'l-muḥtasar fi 'unvânî't-târih ve 'uyûni's-siyer* (IX. cilt).

Kermelî'nin neşredilmemiş bazı eserleri de şunlardır: *Taḥḥiḥu aḡlâtı Lisâni'l-'Arab*, *Taḥḥiḥu Tâcü'l-'arûs*, *el-El-fâzü'l-Lâtîniyye fi'l-luğati'l-'Arabiyye*, *el-El-fâzü'l-'Arabiyye fi'l-luğati'l-Faransiyye*, *Târiḥu'l-melâbis ve keyfiyyetü te'tavvurihâ 'inde'l-'Arab* (diğer eserleri için bk. Yûsuf Es'ad Dâğır, s. 644-646).

Kermelî hakkında yazılan birçok makalenin yanı sıra Corcis Avvâd (Bağdad 1966), Âmir Reşid es-Sâmerrâi (Bağdad 1970) ve İbrâhim es-Sâmerrâi (Kahire 1996) gibi araştırmacılar *el-Eb Anastas Marî el-Kermelî* adıyla müstakil çalışmalar yapmışlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Anistâs el-Kermelî - Mahmûd Şükrî el-Âlûsî, *Edebü'r-resâil beyne'l-Âlûsî ve'l-Kermelî* (nşr. C. Avvâd - M. Avvâd), Beyrut 1407/1987, tür.yer.; Brockelmann, *GAL Suppl.*, III, 493-494; Mustafa Cevâd, *el-Mebâhişü'l-luğaviyye fi'l-'Irâk*, Bağdad 1964; C. Avvâd, *Anistâs Mârî el-Kermelî: Hayâtühü ve mü'ellesâtüh*, Bağdad 1966; a.mlf., *Mu'cemü'l-mü'ellifîne'l-'Irâkiyyin*, Bağdad 1969, I, 152-154; a.mlf., "Ârâ'ü ve enbâ'ü'l-'Eb Anistâs Mârî el-Kermelî", *MMİADm.*, XXIII (1948), s. 608-616; Âmir Reşid es-Sâmerrâi, *Anistâs Mârî el-Kermelî*, Bağdad 1970; Fâik Battî, *el-Mevsû'atü's-şihâfiyyetü'l-'Irâkiyye*, Bağdad 1976; Bâkir Emin el-Verd, *A'lâmü'l-'Irâkı'l-ḥadîş (1869-1969)*, Bağdad 1977, s. 166-168; Münir Bekir et-Tikritî, *Târiḥu's-şihâfeti'l-'Irâkiyye*, Bağdad 1981; Yûsuf Es'ad Dâğır, *Meşâdirü'd-dirâsâti'l-'Arabiyye*, Beyrut 1983, II, 640-648; M. Mehdî Allâm, *el-Mecma'ıyyûn fi ḥamsine 'âmen*, Kahire 1406/1986, s. 82-83; İbrâhim es-Sâmerrâi, *el-Eb Anistâs Mârî el-Kermelî ve arâ'ühü'l-luğaviyye*, Kahire 1996; Celîl el-Atıyye, "Anistâs el-Kermelî: Mevsûfiyyet mâ ḳable'l-internet", *eş-Şarku'l-evsat*, 21-22 Ekim 1998; Rûfâil Battî, "Anistâs Mârî el-Kermelî", *el-Kitâb*, III/5, Kahire 1947, s. 747-757.

